

**TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2019 YILI
FINDIK SEKTÖR RAPORU**

ANKARA

2020

İÇİNDEKİLER

Sayfa

1.	ÜRETİM	2
1.1.	Dünya Üretimi.....	2
1.2.	Türkiye Üretimi.....	3
2.	İHRACAT	4
2.1.	Dünya İhracatı.....	4
2.2.	Türkiye İhracatı.....	4
3.	İTHALAT	6
3.1.	Dünya İthalatı.....	6
4.	TÜKETİM	6
4.1.	Dünya Tüketimi.....	6
4.2.	Türkiye Tüketimi	6
5.	TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ	7
6.	ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR	9
7.	FINDIK SEKTÖR SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	10

ÜRETİM

1.1. Dünya Üretimi

Fındık; bademden sonra dünyada en yaygın yetiştiriciliği yapılan, sert kabuklu meyvedir. Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, İspanya, ABD, Şili, Çin, İran, Fransa, Azerbaycan, Rusya ve Gürcistan'da yetiştirilmektedir. Bu ülkelerin yanı sıra FAO istatistiklerinde üretici olarak henüz yer verilmeyen Polonya, Yunanistan, Belarus, Hırvatistan, Tacikistan, Özbekistan, Rusya Federasyonu, Kırgızistan, Portekiz, Beyaz Rusya, Moldova, Ukrayna, Tunus, Slovenya, Slovakya, Suriye, Kıbrıs, Arjantin, Avusturya, Estonya, Yeni Zelanda, Romanya ve Kamerun gibi ülkelerde de az da olsa fındık üretilmekte ve üretimin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Son beş yıllık ortalama verilere göre dünyada yaklaşık 930 bin ha alanda fındık üretimi yapılmaktadır. Dünya fındık dikim alanlarının ortalama %76'sı Türkiye'dedir. Türkiye'yi sırasıyla İtalya (%8), Azerbaycan (%3), İran (%2), ABD (%2) ve Gürcistan (%2) takip etmektedir.

Dünya fındık üretimi, 1960'lı yıllarda yaklaşık 250 bin ton civarında iken son yıllarda 1 milyon tonu geçmiştir. Dünya fındık üretiminin yaklaşık %64'ünü gerçekleştiren Türkiye'yi sırasıyla İtalya, Gürcistan ve Azerbaycan takip etmektedir (INC). Son yıllarda Azerbaycan, Gürcistan ve ABD'nin üretiminde artış olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 1: Dünya Fındık Üretimi (Kabuklu/Bin Ton)

ÜLKELER	2015	2016	2017	2018	2019	ORTALAMA
TÜRKİYE**	646.000	420.000	675.000	515.000	776.000	606.400
İTALYA	125.000	130.000	90.000	125.000	75.000	109.000
GÜRCİSTAN	50.000	60.000	80.000	50.000	38.000	55.600
AZERBAYCAN	40.000	50.000	65.000	68.000	42.000	53.000
ABD	27.850	39.000	27.000	46.300	44.452	36.920
ŞİLİ	12.000	20.000	25.000	26.000	30.000	22.600
İSPANYA	22.000	20.000	19.000	16.000	18.000	19.000
İRAN	10.000	10.000	12.000	25.000	25.000	16.400
FRANSA	10.000	10.000	6.600	7.300	10.500	8.880
ÇİN	5.000	5.500	6.000	9.000	12.000	7.500
DİĞER	5.000	15.000	25.000	26.000	27.000	19.600
TOPLAM	952.850	779.500	1.030.600	913.600	1.097.952	954.900

Kaynak: INC, **TÜİK

Son 5 yıllık ortalama veriler dikkate alındığında; ülkemiz fındık üretimi ortalama 606 bin ton (%64), diğer ülkelerin üretimi ise 349 bin tondur (%36).

Türkiye'de dekar başına üretim ABD ve Gürcistan gibi üretici ülkelere göre daha düşüktür. Türkiye'nin ortalama dekara fındık verimi 84 kg'dır.

FAO verilerine göre; 5 yıllık ortalama fındık verimi ABD'de 236 kg/da, Gürcistan'da 180 kg/da, Azerbaycan'da 121 kg/da, İtalya'da 153 kg/da ve İspanya'da ise 80 kg/da'dır.

1.2. Türkiye Üretimi

Ülkemizde fındığın kültüre alınmış cinslerinin yetiştiriciliğine ilk olarak Doğu Karadeniz’de başlanmış olup 1964 yılından itibaren devlet tarafından fındığa alım garantisi verilmesi, göçler ve diğer etkenler sebebiyle yetiştiriciliği önce Batı Karadeniz Bölgesi’ne sonrasında ise diğer bölgelere yayılmıştır.

Çiftçi Kayıt Sistemi’ne göre Türkiye’de 43 ilde fındık yetiştirilmekte ancak 16 ilde yasal izinle belirlenmiş olan Trabzon, Ordu, Giresun, Samsun, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Artvin, Bartın, Kocaeli, Sinop, Gümüşhane, Kastamonu, Rize, Bolu, Tokat (Erbaa) illerine bağlı 123 ilçede fındık yetiştirilmektedir.

TÜİK verilerine göre 2001 yılında 555 bin ha olan fındık dikim alanı 2019 yılında %37’lik artışla yaklaşık 760 bin ha alana ulaşmıştır. 2019 yılında fındık dikim alanlarının %32’si Ordu, %16’sı Giresun, %14’ü Samsun, %10’u Sakarya, %9’u Trabzon, %9’u Düzce ve %10’u diğer illerimizdedir.

Dikim alanlarının %71’ine tekabül eden 542.480 hektarlık alan, fındığın ekolojik bölgesi olan Doğu Karadeniz’de yer almaktadır.

Ülkemizdeki beş yıllık fındık üretim ortalaması 606 bin ton olup üretim yıllar içinde farklılık göstermektedir (2015 yılında 646 bin ton, 2016 yılında 420 bin ton, 2019 yılında 776 bin ton).

Tablo 2: İl Bazında Fındık Dikim Alanı, Üretimi ve Verimi

İLLER	2015			2016			2017			2018			2019		
	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)
GİRESUN	105.023	117.111	90	37.591	117.087	32	93.339	117.102	80	46.395	117.190	40	84.766	117.729	72
ORDU	200.938	227.183	88	93.030	227.092	41	213.572	227.092	94	180.397	227.108	79	217.226	227.121	96
SAMSUN	90.857	90.623	100	67.855	93.609	72	96.240	93.618	103	66.363	114.524	58	137.777	116.348	118
TRABZON	39.126	65.350	60	28.978	65.553	44	41.594	65.552	63	34.271	65.507	52	53.942	65.507	82
GÜMÜŞHANE	723	802	90	483	800	60	500	810	62	697	810	86	860	800	108
RİZE	1.303	3.607	36	881	2.539	35	1.331	2.439	55	1.710	2.339	73	2.909	2.230	130
ARTVİN	6.314	8.665	73	5.022	8.694	58	4.149	8.805	47	5.789	8.807	66	5.272	8.239	64
TOKAT	3.511	2.802	125	1.921	2.812	68	1.869	2.822	66	2.342	2.822	83	2.607	2.820	92
SİNOP	1.175	1.701	69	1.080	1.701	63	1.118	1.720	65	808	1.720	47	2.125	1.686	126
DÜZCE	69.344	62.685	111	54.493	62.685	87	74.350	63.144	118	52.686	63.164	83	85.687	63.164	136
SAKARYA	82.708	72.598	114	77.279	72.798	106	88.840	73.084	122	78.300	73.442	107	102.123	72.350	141
ZONGULDAK	22.572	23.592	96	28.428	23.619	120	30.932	23.834	130	18.533	23.995	77	45.027	25.866	174
KOCAELİ	7.530	8.062	93	7.033	7.981	88	11.898	7.981	149	12.509	7.980	157	14.361	8.434	170
KASTAMONU	5.213	7.471	70	5.769	8.227	70	6.210	8.382	74	6.226	8.388	74	8.057	7.980	101
BARTIN	6.765	6.000	113	7.153	5.937	120	5.972	5.938	101	3.072	6.181	50	6.046	6.201	98
BOLU	366	1.089	34	228	1.202	19	225	1.233	18	1.108	1.284	86	1.321	1.150	115
DİĞER	2.532	3.287	77	2.776	3.109	89	2.861	3.111	92	3.795	3.120	122	5.940	31.271	19
G.TOPLAM	646.000	702.628	*92	420.000	705.445	*60	675.000	706.667	*96	515.000	728.381	*71	776.046	758.896	*102

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin fındık veriminde yıllara göre önemli dalgalanmalar görülmektedir. İklim şartları, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler verimdeki dalgalanmayı arttırmaktadır. Fındık dikim alanlarının doğal ekolojisinden uzaklaşmasında verim ve maliyet farklılıklarının rolü büyüktür.

Fındık bahçelerinin genelde yaşlı olması, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki verim; Zonguldak, Sakarya ve Düzce illerinin verimine göre daha düşüktür. Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerindeki üreticilerin işletme büyüklükleri ve verim miktarının daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanlarında artış gözlemlenmektedir.

İHRACAT

2.1. Dünya İhracatı

Dünyada son 5 yılda gerçekleştirilen fındık ve mamulleri ihracatına konu olan ürünlerin kabuklu fındık olarak karşılığı ortalama 711 bin ton olup bunun %71'i ülkemiz tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla üretim ve ihracat bakımından dünya fındık ihtiyacının büyük bir kısmını karşılayan ülkemizde iç piyasalarda fındık konusunda uygulanan fiyat politikaları, dünya piyasalarındaki fiyat oluşumunu da oldukça etkilemektedir.

Diğer önemli fındık ihracatçısı ülkeler İtalya, Gürcistan, ABD ve Azerbaycan'dır. Bununla birlikte üretici olmamalarına rağmen fındığı ham madde olarak ithal eden, sanayisi gelişmiş ülkeler; fındığı ileri işlenmiş ürün olarak dünya piyasasına arz etmektedir. Re-eksport yapan bu ülkeler Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, Avusturya, İngiltere, İrlanda, İsviçre, Bulgaristan ve Kanada'dır.

Dünyada üretilen fındık, büyük ölçüde çikolata ve şekerleme sanayinde ham madde olarak kullanılmaktadır.

Tablo 3: Dünya Fındık İhracatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)

ÜLKE	2014	2015	2016	2017	2018	ORTALAMA
TÜRKİYE	505.057	480.275	455.113	539.246	558.502	507.638
İTALYA	37.785	41.321	49.557	56.889	57.228	48.556
GÜRCİSTAN	38.674	37.304	50.574	28.592	21.728	35.374
ABD	39.097	43.742	24.013	26.343	20.153	30.670
AZERBAYCAN	23.918	22.883	20.869	32.694	37.376	27.548
ALMANYA	11.989	11.476	11.935	10.696	8.683	10.956
İSPANYA	4.763	3.064	3.028	2.819	4.612	3.657
FRANSA	5.353	4.000	4.461	5.242	5.845	4.980
DİĞER	36.872	32.061	39.443	49.005	51.943	41.865
TOPLAM	703.508	676.126	658.993	751.526	766.070	711.244

Kaynak: INC, KİB

2.2. Türkiye İhracatı

Türkiye, fındık üretim miktarında, fındık dikim alanında ve fındık ihracatında dünyada ilk sırada yer almaktadır.

Türkiye’de üretilen fındığın %80-85’i ihraç edilmekte, %15-20’si ise iç piyasada tüketilmektedir. Türkiye’nin 2015–2019 yılları arasındaki ortalama ihracat miktarı yaklaşık 270 bin ton iç fındıktır.

Türkiye tarım ürünleri ihracatında birinci sırayı fındık almakta olup fındığın tarım ürünleri ihracatı içindeki payı ise %13’dür.

2019 yılında ülkemiz fındık ihracatının %60’ı natürel iç fındık, %18’si işlenmiş fındık, %22’si ise ileri işlenmiş fındıktır (KİB).

2001 yılı verilerine göre ihracatımıza konu olan fındığın %81,2’si AB ülkelerine gönderilmesine rağmen 2019 yılında bu oran %75’e gerilemiştir. Bunun nedeni, ihracat yapılan ülke sayısının son yıllarda artmasıdır. Türkiye fındık ihracatı 124 ülkeye ulaşmıştır. Türkiye fındık ihracatında son beş yıllık ortalamaya göre ilk sırayı %24 ile Almanya, ikinci sırayı ise %22 ile İtalya almaktadır. Türkiye’nin diğer önemli pazarları sırasıyla Fransa, Polonya, Kanada, Hollanda, İsviçre, Avusturya ve Belçika’dır (KİB). Çin, Rusya ve Hollanda gibi ülkelerin son yıllarda fındık ihracatı artırdığı görülmektedir. Çin’e yapılan ihracat miktarı yıllar itibarıyla artış göstermektedir (2014 yılı 3.218 ton, 2017 yılı 14.614 ton, 2019 yılı 22.360 ton).

Tablo 4: Ülkeler Bazında Türkiye Fındık İhracatı (Yıl bazında) (Ton)

ÜLKE ADI	2015	2016	2017	2018	2019	ORTALAMA
ALMANYA	122.016	100.628	127.086	141.371	146.954	127.611
İTALYA	102.970	103.070	108.868	102.342	167.797	117.009
FRANSA	48.732	44.936	45.718	36.999	45.438	44.365
POLONYA	22.826	17.470	20.178	19.755	23.971	20.840
KANADA	18.820	22.004	22.762	18.904	17.132	19.924
HOLLANDA	13.132	15.318	20.256	22.315	22.412	18.687
İSVİÇRE	17.050	18.378	17.348	17.733	18.361	17.774
AVUSTURYA	17.464	17.612	17.772	16.580	18.699	17.625
BELÇİKA	17.632	15.000	20.432	17.129	14.886	17.016
ÇİN	7.100	7.732	14.614	13.650	22.360	13.091
RUSYA	6.238	3.724	6.224	8.515	6.933	6.327
DİĞER	86.294	89.240	117.988	143.209	134.602	114.266
TOPLAM	480.274	455.112	539.246	558.502	639.545	534.536

Kaynak: KİB

Daha önce de belirtildiği üzere dünyada fındık üretimi ve ihracatına konu olan ürünler açısından pastadan en büyük payı Türkiye almakta olup bu durum ülkemize uluslararası piyasalardaki fiyat oluşumu konusunda söz sahibi olma avantajını sağlamaktadır.

Ancak fındık ihraç fiyatlarının yüksek olması durumunda uluslararası piyasalardaki en büyük rakibimiz olan İtalya, AB üyesi ülke olmasının sağladığı fon ve destekler ile nakliye avantajını da kullanarak daha düşük fiyatlarla kendi iç piyasa stoklarını eritebilmektedir. Bu durum, ülkemizde yeni hasat dönemleri öncesinde bir önceki yıldan stok devredilmesine ve bu devredilen stokların iç piyasada değerlendirilmesine sebep olmaktadır.

Tablo 5: Türkiye İç Fındık İhracatı (Yıl bazında)

YILLAR	İhracat Miktarı (İç/Ton)	İhracat Bedeli (Bin \$)	Birim İhraç Fiyatı (\$/Kg)
2015	240.137	2.827.316	11,77
2016	227.556	1.981.334	8,71
2017	269.623	1.876.878	6,96
2018	279.251	1.635.236	5,86
2019	319.772	2.028.728	6,35

Kaynak: KİB

2019 yılında 319.772 ton iç fındık ile ihracatı gerçekleştirilmiş olup 2,028 milyar Dolar gelir elde edilmiştir.

İTHALAT

3.1.Dünya İthalatı

Dünyadaki en büyük fındık ithalatçısı ülkeler sırasıyla İtalya, Almanya, Fransa, Kanada, Belçika, Rusya ve İsviçre'dir. Çikolata ve şekerleme sanayisinin gelişmiş olduğu ithalatçı ülkeler, aynı zamanda fındığın ikamesi olan bademin de en önemli alıcısı durumundadır.

Ancak aşağıdaki tablo incelendiğinde, gelişen gıda endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için Çin, Rusya, Hollanda ve Polonya'nın da son yıllarda fındık ithalatını arttırdığı görülecektir.

Tablo 6: Dünya Fındık İthalatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)

ÜLKELER	2014	2015	2016	2017	2018	ORTALAMA
İTALYA	126.519	120.377	91.133	134.180	131.196	120.681
ALMANYA	65.225	130.384	125.035	133.373	132.780	117.359
FRANSA	38.773	45.777	42.323	45.130	41.747	42.750
KANADA	39.039	42.243	27.177	27.887	21.744	31.618
İSVİÇRE	19.173	17.870	18.922	20.480	19.788	19.247
POLONYA	15.221	23.427	7.420	24.657	25.495	19.244
RUSYA	9.605	14.055	11.105	21.375	30.026	17.233
VIETNAM	9.962	13.902	14.156	17.901	5.800	12.344
ÇİN	6.424	8.752	8.114	9.552	15.099	9.588
BELÇİKA	9.492	11.476	10.079	10.125	8.538	9.942
HOLLANDA	6.433	10.294	7.692	16.118	8.587	9.825
İSPANYA	9.268	7.134	6.842	7.326	10.395	8.193
AVUSTURYA	4.748	5.335	4.501	5.521	6.341	5.289
İNGİLTERE	3.633	4.681	4.950	4.556	4.891	4.542
DİĞER	83.142	71.504	72.315	83.879	93.415	80.851
TOPLAM	446.657	527.211	451.764	562.060	555.842	508.707

Kaynak: INC

TÜKETİM

4.1.Dünya Tüketimi

Dünya fındık tüketiminin ortalama 1 milyon ton civarında olduğu tahmin edilmektedir. Fındığın %70'i çikolata sanayinde, %20'si pastane ve bisküvi mamullerinde, %10'u ise kuru yemiş ve yağ sanayinde ham madde olarak kullanılmaktadır. Bundan dolayı fındığa olan talep artışı şekerleme ve çikolata sanayisinin büyümesine ve bu sanayide fındığın tercih edilmesine bağlanmaktadır.

Fındığın temel gıda maddesi olmaması, ihrac fiyatlarının belirli senelerde yüksek olması ve üretiminin ülkemiz dışında sınırlı olması sebebiyle çoğu ülkede fındık ve mamulleri yüksek fiyatlardan tüketilmektedir. Bu durum, birçok ülkede fındık tüketim düzeyini sınırlamakta ve işleme sanayisi ile millî geliri daha yüksek olan Almanya, Fransa gibi ülkelerde tüketim düzeyinin yüksek olmasına sebep olmaktadır.

4.2.Türkiye Tüketimi

Türkiye'de fındığın iç piyasada tüketimi konusundaki veriler yetersiz olup üretilen fındığın tahminen %15-20'si iç pazarda tüketilmektedir. Üretim ve ihracat miktarları ile devir stoklarından yola çıkılarak kabuklu fındık cinsinden iç tüketimin yıllık 100–150 bin ton aralığında olduğu tahmin edilmektedir. Kişi başına tüketim ise yıllık 1,5-2 kg civarındadır.

Yetersiz tanıtım ve bilgi eksikliği, fiyatların yüksek bulunması, çerez olarak tüketiminin yaygın olmaması ile ikame ürünlerin fazlalığı gibi etkenler tüketimin arttırılmasındaki en önemli engelleri oluşturmaktadır.

İç piyasada kuru yemiş fiyatındaki dalgalanmalar tüketimin artmasına veya düşmesine neden olmaktadır. 2019-2020 sezonunda iç tüketimin 140 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 7: Türkiye Fındık Tüketimi (Kabuklu Karşılığı, Ton)

2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
100.000	120.000	100.000	150.000	130.000	140.000

Kaynak: TMO

TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ

TMO, ilk olarak Bakanlar Kurulu'nun 2006/10865 sayılı Kararnamesi doğrultusunda fındık alımıyla görevlendirilmiştir. 2006-2009 yılları arasındaki 3 yıllık dönemde toplam 694 bin ton kabuklu fındık alımı gerçekleştirilmiş olup karşılığında 2,96 milyar TL ödeme yapılmıştır. Alımı yapılan 694 bin ton kabuklu fındık çeşitli şekillerde değerlendirilerek tasfiye edilmiştir.

2009/15202 sayılı Kararname ile 2009 yılında yürürlüğe konulan strateji çerçevesinde TMO'nun fındık alım görevi sonlandırılmış, üreticilere alan bazlı gelir desteği verilmeye başlanmıştır. Alan bazlı gelir desteği olarak 2009-2019 yılları arasında toplam 8,64 milyar TL ödemede bulunulmuştur.

Piyasalarda yaşanan sıkıntıların aşılması ve fiyatlarda bir denge oluşturulması amacıyla TMO fındık alımıyla 2017 yılında yeniden görevlendirilmiştir. 2016-2017, 2017-18 ve 2019-20 üretim sezonlarında TMO tarafından müdahale alımı yapılarak üretici mağduriyetinin

oluşması engellenmiş piyasa istikrarı sağlanmıştır. Ayrıca 2019-2020 üretim sezonunda FKB'ye destek olunmuştur.

TMO iç ve dış piyasaları takip ederek piyasaların ürün ihtiyacının doğması halinde stoklarındaki kabuklu fındıkları satışa açmaktadır. Satışa başlama tarihleri piyasanın durumu değerlendirilerek yıllara göre değişiklik göstermektedir.

Milli Savunma Bakanlığına, TSK'nın kavrulmuş fındık ihtiyacını karşılamak için 2018 yılında itibaren kavrulmuş iç fındık satışı yapılmaktadır. Bu güne kadar 1.400 ton kavrulmuş iç fındık satışı yapılmıştır.

Kurumumuz ile Posta Telgraf Teşkilatı A.Ş.(PTT) arasında 01.07.2019 tarihinde protokol imzalanmıştır. İmzalanan protokol kapsamında kavrulmuş fındık ve fındık mamulleri ePttAVM.com aracılığıyla dijital ortamda satılmaktadır.

TMO, fındık ve mamullerinin tüketiminin artırılması amacıyla imal ettiği kavrulmuş iç fındık, rafine fındık yağı, krokan, sütlü ve kakaolu fındık kreması, fındık ezmesi ve tuzlu fındık satışlarına başlamış olup satışlara iş yerlerimize bağlı 135 satış noktasında devam edilmektedir.

Fındık sektörünün yapısal sorunlarından biri olan arz-talep dengesizliğinden piyasadaki fındık fiyatları, fındık ihrac fiyatları ve üretici gelirleri etkilenmektedir. TMO tarafından, arzın düşük ya da yüksek olmasına bağlı olarak piyasada oluşan aşırı düşük ya da aşırı yüksek fiyatlar karşısında fındık üreticisinin mağduriyeti giderilmiş ve fiyat hareketlerinden üretici korunmuştur.

Ulusal Fındık Çalıştayı

TMO, 11-12 Nisan 2019 tarihlerinde Ordu ilinde Ulusal Fındık Çalıştayı'nı düzenlemiştir. Çalıştay'a, Bakanlığımıza bağlı merkez ve taşra ilgili birimleri, Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Üniversiteler, Ticaret Borsaları, Ziraat Odaları, İhracatçı Birlikleri, Fiskobirlik, ilgili Kooperatif, STK'lar ve önder çiftçiler katılmıştır. 150 katılımcı ile gerçekleşen Çalıştay'da 4 ayrı masada aşağıdaki konular ele alınmıştır.

- Fındıkta Verim ve Kalitenin Arttırılması
- Depolama ve Muhafaza
- Sanayi, Ticaret ve Tüketim
- Mevzuat ve Desteklemeler

Sanayi, ticaret ve tüketim masasında yapılan değerlendirmeler sonucunda aşağıdaki kararlar alınmıştır.

- Türkiye'nin izin verilen ve izin verilmeyen alanlardaki toplam fındık üretimiyle ancak iç tüketim ve ihracat karşılanabildiğinden, fındık üretimine izin verilmeyen mevzuatın (2001/3267 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı) değiştirilerek halen fındık dikili alanların tamamında fındık üretimine izin verilmelidir.
- Devlet, fındık politikasını uzun dönemli olarak belirlemeli ve Mayıs ayı sonu-Haziran ayı başında müdahale alım fiyatını kamuoyuna duyurmalıdır. Fındık üretim maliyeti bölgeye göre, müdahale fiyatı ise kaliteye göre belirlenmelidir. Devletin fındık piyasasına müdahale etmemesi (fındık fiyatlarının piyasada oluşması), eğer müdahale edecekse de müdahale alım fiyatları piyasa koşullarını akamete uğratmayacak şekilde belirlenmelidir.
- Alan bazlı verilen desteklerin yerine "fındık bahçelerinin gençleştirilmesi, standart bahçelerin tesisi, verim ve kalitenin arttırılması, toprak ve çevrenin korunması, çiftçinin örgütlenmesi, fındığın örgütler vasıtasıyla pazarlanması gibi şartları yerine getirecek gerçek üreticilere tatminkâr bir yeni destekleme sistemine" geçilmelidir.
- Fındığın rekabet koşullarında alınıp-satılacağı fındık ihtisas borsasının uygun bölge veya bölgelerde kurulması ve ürünlerin uygun koşullarda depolanıp piyasa istikrarına katkı sağlanmalıdır.

- İhracatta yaşanan en önemli sorunlardan biri olan Aflatoksinin önlenmesi için erken hasadın önüne geçilmesi, kurutma tesislerinin yaygınlaştırılması ve fındığın bu tesislerde kurutulması sağlanmalıdır.

ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR

ABD'deki Oregon Fındık Yetiştiricileri (HGO), ABD fındığının en büyük işleyicileri ve pazarlayıcılarıdır. Bu birlik, fındık yetiştiricilerinin oluşturduğu bir kooperatiftir. ABD'nin son beş yıllık ortalamaya göre fındık üretimi 37 bin ton olup bu miktar dünya fındık üretiminin %4'üdür. ABD'nin ortalama ihracat miktarı ise 31 bin tondur (INC).

İtalya'nın son beş yıllık ortalama fındık üretimi 109 bin tondur. Bu miktar dünya fındık üretiminin %11'idir. Yıllık ortalama kabuklu fındık ithalat miktarı 121 bin ton, ihracat miktarı ise 49 bin tondur (INC).

Azerbaycan'ın son beş yıllık ortalama fındık üretimi 53 bin tondur. Bu miktar dünya üretiminin %6'sıdır. Azerbaycan yıllık ortalama 28 bin ton fındık ihraç etmektedir (INC). Azerbaycan fındığının ana pazarları İtalya, Rusya ve Almanya'dır.

Gürcistan'ın son beş yıllık ortalama fındık üretimi 56 bin tondur. Bu miktar dünya üretiminin %6'sıdır. Gürcistan yıllık ortalama 35 bin ton kabuklu fındık ihraç etmektedir (INC).

İspanya'nın son beş yıllık ortalama fındık üretimi 19 bin tondur. Bu miktar dünya üretiminin %2'sidir. Yıllık ortalama kabuklu fındık ithalat miktarı 8 bin ton, ihracat miktarı ise 4 bin tondur (INC).

Türkiye'nin birim alandan diğer üretici ülkelerden daha düşük verim elde etmesi uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır. Bununla birlikte Azerbaycan ve Gürcistan'daki üretim artışının önümüzdeki yıllarda ülkemizin fındık ihracatını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Son yıllarda dış piyasalarda fındık fiyatlarının yüksek olması ve bu ülkelerdeki üretim maliyetlerinin düşük olması nedeniyle fındık üretimi yaygınlaşmaktadır. Çikolata sanayinde faaliyet gösteren firmalar da hammadde tedarik fiyatlarını azaltmak amacıyla Azerbaycan ve Gürcistan'da fındık yetiştiriciliğini teşvik etmektedirler.

Bir diğer husus da fındığın ikame ürünü olan bademin dünyada tüketimi ve çikolata, şekerleme sanayisinde kullanımının artmasıdır. Bademin üretim ve tüketimi, profesyonel pazarlama teknikleri sayesinde giderek artmaktadır. Bu durum, fındık kullanan büyük sanayi işletmelerinin yavaş yavaş badem ürününe geçişini de hızlandırmaktadır.

ABD'de ve özellikle Kaliforniya'da bulunan Kaliforniya Badem Kurulu ile Blue Diamond Kooperatifinin badem üretimi ve ticaretindeki etkin yapısı nedeniyle yıldan yıla üretime bağlı olarak fiyatlarda bir dalgalanma yaşanmamaktadır. Badem fiyatlarının fındığa göre daha istikrarlı olması ve Kaliforniya Pazarlama Kurulunun izlemiş olduğu etkin pazarlama politikasının etkisiyle dünyadaki badem ithalatı, fındığa göre daha hızlı bir şekilde artmaktadır.

300'den fazla bitkide zarar yapan kahverengi kokarca, birçok dünya ülkesinde ve 2017'den itibaren de ülkemizin Artvin ve Rize illerinde görülmeye başlanmış çok önemli istilacı bir böcek türüdür. ABD, İtalya ve Gürcistan'da yaşanan tecrübe bu böceğin fındık için önemli bir zararlı olduğunu ve fındıkta %60-80'lere varan ciddi kayıplar ortaya çıkardığını göstermektedir. ABD ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere bu böcek ile zarar yaşayan ülkeler zararlıyı kontrol altına almak için kısa vadede kimyasal ilaçlar kullanmaktadır. Zararlının uzun vadeli olarak kontrol altına tutulması için biyolojik mücadele imkanları araştırılmaktadır.

FINDIK SEKTÖR SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Dünyanın en büyük fındık üreticisi konumundaki Türkiye'de verimliliğin düşük seviyede olması kârlılığı da olumsuz etkilemektedir. Birim alandan daha fazla ve kaliteli ürün elde etmek için verimliliğin ön planda tutulduğu rekabetçi ve sürdürülebilir fındık tarımının uygulanması gerekmektedir. Fındıkta verim ve kaliteyi arttırmak için iyi tarım uygulamalarının geliştirilmesi ve uygulamasının artırılması gerekmektedir.

Üretim alanlarının genişlemesiyle iklim koşullarına bağlı olarak arz fazlası sorunuyla karşılaşabilmektedir. Fındıkta ihracat gelirini arttırmak için fındık girdisi ve katma değeri yüksek olan sanayi ürünleri için yatırımlar yapılmalıdır.

Fındık üreticilerinin azımsanmayacak bir kısmı büyük kentlerde ikamet etmektedir. Bu sebeple fındık bahçelerinin bakımsız olması, zararlılarla mücadele edilmemesi, üretimde kalitenin ve verimin düşmesine neden olmaktadır. Ayrıca bu üreticiler hasat edilen ürünlerini kısa sürede ve bekletmeden düşük fiyatlarla piyasaya arz etmektedir. Bunun sonucu olarak piyasada yüklü miktarda fındık arzı olmakta, bu da fiyatların düşmesine sebep olmaktadır. Bu durum geçimini sadece fındık üreticisi olarak sağlayan üreticilerin aleyhine olmaktadır. Dolayısıyla bu ve benzeri şekilde gerçek üreticinin aleyhine oluşabilecek şartların ortaya çıkmasının engellenmesi amacıyla destekleme sistemleri fındığı bir yan gelir olarak görenlere değil de gerçek üreticilerin lehinde olacak şekilde düzenlenmelidir.

Üretim yapılan arazilerin başta miras yoluyla olmak üzere çeşitli sebeplerle daha küçük parçalara ayrılması fındık üretiminde verimlilik ve etkinliği olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda çıkarılan kanunla 2018 yılı Nisan ayından itibaren görevlendirilen DSİ Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak olumlu çalışmalarla üretim bölgelerindeki arazi bölünmelerinden ve miras hukukundan kaynaklanan sorunların çözülmesi fındık üretimindeki ekonomik ve verimli yapının kurulmasına katkıda bulunacaktır.

Yeni pazarlara yönelik çalışmaların sonuçları üretimde meydana gelecek artışları karşılayacak boyutlara ulaşamamıştır. Mevcut potansiyel pazarlar çoğaltılmalı, hedef ülke odaklı pazar araştırmaları yapılmalıdır. Yeni pazarlara yönelik tanıtım faaliyetleri artırılmalı, ülkelere göre farklılaştırılmalı ve çeşitlendirilmelidir.

Türkiye'de fındık tüketimi çoğunlukla çerezlik olarak yapılmakta olup fındık yağı, fındıklı çikolata, fındık kıyması ve diğer mamullerin tüketimi istenilen seviyenin altında kalmıştır. İç tüketim gereken ölçüde arttırılamamıştır. Fındık ve mamulleri tüketiminin arttırılması amacıyla tüketici odaklı üretim modelleri uygulanmalıdır.

Bölgedeki sorunlarından en büyüğü depo altyapısının olmamasıdır. Bu kapsamda lisanslı depoculuğun aktif hâle getirilmesi için tüm kurum ve kuruluşlar teşvik edilmelidir. Lisanslı depoculuğun yaygınlaşmasıyla güvenli, sigortalı ve sağlıklı depolama imkânı sağlanacak ve bu durum üreticileri daha kaliteli ürün üretimine yönlendirecektir. Üretici ürününü, fiyatların en yüksek olduğunu düşündüğü dönemde satma imkânı bulacak ve böylelikle fındığın değerinden satışının sağlanması gibi birçok avantaj sağlayacaktır.

Kalite, bir malın pazarlanmasında oldukça önemlidir. Bu bağlamda Türkiye genelindeki irili ufaklı tüm imalatçı firmalar kaliteli üretim yapılması için teşvik edilmeli ve denetimleri yapılmalıdır.

Sektör tarafından üretilen tam ve yarı mamul ürünler için gerekli AR-GE, reklam ve pazarlama faaliyetlerine önem verilmeli; üretilen ürünlerin yurt içi ve yurt dışında tanıtımına yönelik promosyon faaliyetleri arttırılarak sürdürülmeli; işlenmiş ürünlerde Türk fındığı öne çıkarılarak markalaşma yoluna gidilmelidir.